

A grid of green recycling bins filled with sorted waste. The bins contain various items: wooden chopsticks, paper and cardboard, plastic bottles, food containers, and household cleaning products. The text is overlaid on the center of the image.

Fastighetsnära källsortering

– en bra service för de boende

Innehåll

FÖRDELAR MED KÄLLSORTERING: BRF LYSBOMBEN.....	4
SÅ GJORDE DE	6
ÖKANDE KRAV	8
OLIKA SLAGS AVFALL.....	10
UTRYMME: HUR SKA DET SE UT?.....	14
CHECKLISTA: VAD BEHÖVER VI?	16
EKONOMI: KOLL PÅ KOSTNADERNA.....	18
EKONOMI: PÅVERKA KOSTNADERNA.....	20
TIPS SOM LÖNAR SIG.....	22
INFORMERA OCH FÖLJ UPP.....	24
ORDLISTA & FAKTA.....	26

! Varje år samlas cirka 215 000 ton hushållsavfall in i Stockholm – det motsvarar cirka 285 kilo per stockholmare. Därutöver landar cirka 31 800 ton grovavfall och cirka 6 000 ton elavfall vid stadens återvinningscentraler. Dessutom samlas cirka 650 ton farligt avfall in från de miljöstationer som finns för hushållens farliga avfall. Avfallshanteringen är avgiftsfinansierad. Hur mycket det kostar anges i avfallstaxan som antas av kommunfullmäktige. Avgifterna ska täcka planering, drift och administration och verksamheten får inte gå med vinst. 2003 omsatte avfallshanteringen i Stockholms stad cirka 280 miljoner kronor.

Gör det enklare att göra rätt!

Varje människa ger upphov till ansemliga mängder avfall varje dag, hela livet. Var och en av oss stockholmare skapar i snitt 285 kilo hushållsavfall på ett år. Multiplicera det med antalet människor i din närhet så inser du snabbt att avfallshandling är en fråga som angår oss alla.

Avfall är egentligen resurser som hamnat på fel plats. Om vi aktivt hushåller med material, råvaror och energi kan vi bidra till en ekologiskt uthållig värld.

Men för att kunna omvandla avfallet till resurser måste vi sortera soporna på rätt sätt. Och det är lättare sagt än gjort! Var börjar man och hur går det till? Vad står det i lagen och vilka mängder kan det bli fråga om? Vad kostar det? Behövs ombyggnad eller särskilda tillstånd? Av vem? Och hur gör man med det farliga avfallet?

Den här skriften riktar sig till dig som äger eller förvaltar ett flerbostadshus – du kan vara allt från aktiv i en bostadsrättsförening till ansvarig områdeschef i ett fastighetsbolag. Här hittar du talande exempel, hårda fakta, goda råd och checklistor för alla led i processen så att det ska bli enklare att införa källsortering i just din fastighet.

Avfallshandling är inte bara en global miljöfråga. Det är dessutom en angelägen service för alla som bor i samma trappuppgång – det ska vara så enkelt som möjligt att bli av med sina sopor. Och med rent samvete!

Självklart finns det mycket mer att berätta än det som ryms här. Tveka därför inte att höra av dig med fler tips, egna erfarenheter som andra har nytta av eller frågor som vi kan utveckla.

Erica Olsson,
Informationsansvarig, Renhållningsförvaltningen

– Bättre för både boende och miljö!

Soprummet var ett mörkt, illaluktande kyffe som de boende skyndade sig att lämna, ofta med halvt förrättat ärende och nedskräpning som följd. När bostadsrättsföreningens styrelse gick på jakt efter ett bättre utrymme valde de att göra om ett av torkrum:

– Först blev det ett ramaskri. Självklart var det många som hade just det torkrummet som favorit, berättar föreningens ordförande Lise-Lotte Fylking. Men finns bara viljan så går allt att lösa!

KOSTNADERNA KAN MINSKA

Idag är det relativt billigt att hantera hushållsavfall i Stockholms stad. Men kostnaderna kommer att öka successivt – bland annat på grund av ökade behandlingskostnader och ökad avfallsskatt. En framtida förbränningskatt diskuteras också.

– Vi experimenterar oss fram för att hitta rätt nivåer, berättar Lise-Lotte Fylking. Det finns inga tydliga ekonomiska incitament för sorteringen men vi är övertygade om att vi sparar resurser på både kort och lång sikt.

INVESTERINGAR KRÄVS

Att utveckla fastighetens avfallshantering kan vara förenat med kostnader. Ofta saknas ett självklart utrymme och en om- eller tillbyggnad kan bli kostsam. Därför är det viktigt att göra en kostnadskalkyl inför projektet.

– I vår förening är det 210 boende, berättar Lise-Lotte Fylking, och ökad trivsel och service har varit ett viktigt mål för oss genom hela processen.

Flera alternativ diskuterades men idag är alla nöjda med det före detta torkrummets nya huvudroll i fastigheten.

– Vi har lagt ned mycket pengar men det har vi fått igen genom mer ordning och reda, avslöjar Lise-Lotte Fylking och berättar entusiastiskt om utformningen av utrymmet.

ALLA ÄR MED!

När hela processen startade var det ingen som riktigt visste vad man gav sig in på – bara att det var nödvändigt och att ambitionsnivån var hög. Tack vare ett stort engagemang där både styrelsens ordförande och sekreterare besatt viktig sakkunskap har man lyckats.

– Att ha starkt engagemang är nödvändigt, hävdar Sverker Högberg som också är aktiv i föreningen. I alla fall när man är först på plan. Vi har letat oss fram till olika lösningar med hjälp av entreprenörer och Renhållningsförvaltningen.

Nu hoppas de kunna hjälpa såväl dig som andra fastighetsägare att inte göra samma misstag. Deras viktigaste råd handlar om kommunikation med de boende:

– Sprid engagemanget så att alla förstår både de ekonomiska och miljömässiga vinsterna, menar Lise-Lotte Fylking. Tack vare det har vi alla i huset med oss!

MÅNGA SMÅ MISSTAG I ONÖDAN

Numera är det många som vänder sig till Lise-Lotte Fylking och Sverker Högberg för att få råd och det tycker man är helt naturligt:

– När man börjar vet man ju inte ens vilka frågor man ska ställa, förklarar Lise-Lotte och berättar en onödig incident runt en hög kant som skulle elimineras.

Efter diskussion med entreprenören som hämtar grovavfallet bestämde föreningen att man skulle asfaltera några ramper för att eliminera höjdskillnaderna och skapa en bättre arbetsmiljö. När jobbet var klart påpekade en av hämtarna att ramperna skulle bli hala till vintern

eftersom ingen hade tänkt på värmeslingor.

– Hade bara någon sagt det innan så hade det varit självklart att lägga in, förklarar Lise-Lotte Fylking. Men vi ställde oss inte ens frågan, vi visste ju inte om problemet!

”Vi har lagt ned mycket pengar men det har vi fått igen genom mer ordning och reda.”

STORA VINSTER FÖR ALLA

Idag har föreningen ett väl utnyttjat blått soprum som inramas av en sandgul stötlist. I väl märkta behållare sorteras alla sorters avfall utom plast och lysrör/glödlampor:

– Det kommer, skrattar Lise-Lotte Fylking. Förhoppningsvis redan i vinter. Och jag hoppas fortfarande på illustrerade måsar på alla skyltar i rummet.

Den trivsamma inredningen överraskar många men den är ett led i en

Visste du att den klassiska ölflaskan och den svenska tändsticksasken är bland de äldsta standardförpackningarna i världen?

genomtänkt strategi:

– När människor trivs tar de god tid på sig och här är det ingen som slarvar längre för att de vill ut i friska luften eller bort från snusket. Tvärtom är det många som glatt påpekar hur fräscht det är och hur roligt det har blivit att ha rent samvete.

PRYLTORG BLEV EN SUCCÉ

En klart markerad bytेशörna har snabbt blivit en av de mest uppskattade nyheterna. Här kan de boende lämna sådant som inte är färdignyttjat, men som man själv inte längre vill ha eller behöver. Det kan gälla allt från böcker och möbler till väl fungerande men ratade brödrostar och lampor.

– Det handlar om att implementera ett helt synsätt, menar Lise-Lotte Fylking. Ett helhetstänkande som också innebär att man inte ska slösa energi på att forsla runt saker som andra i närheten kan ha nytta av. Där kan vårt samhälle spara stora resurser på både kort och lång sikt.

Och pryltorget eller bytेशörnan verkar onekligen vara ett välkommet inslag för alla händiga, påhittiga grannar, inte minst några av studenterna som bor i huset.

FÖREGÅ MED GOTT EXEMPEL

Uppskattningsvis är det 25 procent av alla fastigheter som har någon form av fastighetsnära källsortering. Lise-Lotte Fylking ser fastighetsnära källsortering som ett naturligt steg mot ökad trivsel och service för de boende. Men hon inser också att det är mycket svårare att driva på utvecklingen hos privata värdar:

– En förening kan ju ta ett principbeslut och sedan följa det även om det blir höga initialkostnader.

Styrelsen, BRF Lysbomben

BRF Lysbomben

Men den största vinsten för bostadsrättsföreningen Lysbomben är inte ekonomisk utan moralisk:

– Det både krävs och ger en viss känsla

att ligga i fronten av utvecklingen, konstaterar ordföranden avslutningsvis. Det gäller att ha lite is i magen och våga satsa på det som man tror är rätt i längden. ■

—Vi gjorde om ett torkrum!

SÅ FUNGERAR SORTERINGEN

I avfallsrummet sorteras idag följande fraktioner:

- Tidningar 3 kärl i rummet, 2 utanför huset
- Färgat glas 1 kärl
- Ofärgat glas 1 kärl
- Grovavfall 3 + 2 kärl
- Elavfall 1 kärl
- Batterier 1 holk
- Glödlampor/lysrör Behållare under anskaffning

Just nu pågår försök att särskilt sortera wellpapp. Nästa steg blir plast- och metallsortering.

Föreningens källsortering är fortfarande i ett uppbyggnadsstadium och man följer nu utvecklingen. Tömning sker en gång per vecka, men man har gått ner till varannan vecka när det gäller glasfraktionerna.

Föreningens samlade kostnad för sophämtning har ökat årligen och ligger idag på ca 150 000 kronor per år. Ambitionen nu är att bromsa ökningstakten. ■

Asfalterad gångväg till soprummet för lättare sophämtning.

Grovsoprummet med kärl, batteriinsamling och tydliga anvisningar.

FAKTA OM HUSET

- BRF Lysbomben bildades 1990 och fastigheten förvärvades 1995.
- Huset ligger på historisk mark: 1832–76 höll Fyrverkarkåren till här; därav gatuaadressen Fyrverkarbacken och kvartersnamnet Lysbomben.
- Byggnaden ritades av arkitekt Henning Orlando och uppfördes 1961–62. Huset blev sedermera känt som "Erlanderhuset" eftersom den forne statsministern flyttade in som en av de första hyresgästerna.
- Byggnaden är 16 våningar hög och har 210 lägenheter varav 30 är studentlägenheter.
- Det avgörande beslutet fattades när styrelsen bestämde sig för att satsa på ett rymligt och fräscht källsorteringsrum genom att bland annat ta bort ett av torkrummen. Nu använder man sitt informationsblad för att fortlöpande ta upp källsorteringsfrågor och under våren 2004 planeras en större kampanj för att ytterligare stärka intresset och kunskapen runt källsortering.

Tidningsinsamling även utanför huset.

CHECKLISTA FÖR FASTIGHETENS BEHOV

1. Vilka utrymmen finns? Vilka behövs?

Kan ni avsätta ett särskilt rum för flera olika avfallslag? Ska soppåsar läggas i samma rum som de andra avfallslagen? Kan det vara aktuellt att bygga ett särskilt sorteringsrum, en fristående miljöstuga eller ordna något på gården? Eller kan ni klara ert grov- och elavfall med en container ett par gånger om året?

2. Vad vill de boende sortera? Önskemål!

Fråga de boende vilka avfallslag de helst vill kunna sortera ut i fastigheten. Ju fler olika sorters avfall som sorteras, desto större blir servicen för de boende. Men börja inte med allt på en gång – det kan bli alltför ambitiöst.

3. Vart hamnar den utslitna soffan?

Källsortering och återvinning av förpackningsmaterial är viktigt för minskade hushållsavfallsmängder och för ett hållbart kretslopp. Men du kan inte avstå från grov- och elavfallshanteringen. Det kan resultera i att de boende lägger sitt grov- och elavfall bland förpackningarna. Finns det inget lämpligt utrymme för grov- och elavfall kan istället särskilda hämtningar schemaläggas under året.

4. Det tunga först?

Alla slags förpackningar lämpar sig mycket bra för materialåtervinning. Men börja med de tunga avfallslagen som är besvärligast att ta med till

en återvinningsstation: glas och tidningar.

5. Finns det risker för andra?

Nästa steg kan vara att sortera ut metall som (precis som glas) kan skära och skada hämtpersonalen. Metall är dessutom dyrbart att ta hand om när det dyker upp som blandat slagg vid sopförbränningen. Visste du förresten att metall kan återvinnas nästan hur många gånger som helst?

5. Papper och plast?

Pappersförpackningar är vanligare i hushållet än hårdplastförpackningar varför de kan prioriteras i den ordningen.

– Kraven ökar från alla håll.

Svenska Bostäder i Stockholm ansvarar för fler än 46 000 lägenheter, både i förorterna och i innerstaden. De har genomfört fastighetsnära källsortering i samtliga fastigheter.

– Vi insåg redan 1985 att det inte gick att fortsätta lägga allt avfall i en enda gröt, säger Bengt Graaf på Svenska Bostäder. Det tog några år innan allt fungerade men nu har vi ett färdigt program för introduktionen.

BÄTTRE KONTROLL

För att vårt avfall ska kunna hanteras rätt och vara en resurs som kan återvinnas måste vi alla hjälpa till och sortera våra sopor. En viktig förutsättning för att kunna sortera rätt är att det är enkelt att lämna ifrån sig sina sorterade sopor.

Alla fastighetsägare har ett ansvar att anvisa en plats i fastigheten för grovavfall. Dessutom åligger det fastighetsägaren att se till att elavfallet hålls avskilt från övrigt avfall. Och trots att farligt avfall är var och ens personliga ansvar, hamnade det ofta i grovsoprummen:

– Vi var oroad av den stora mängd kemikalier, tungmetaller och andra farliga ämnen som vi visste fanns bland soporna, säger Bengt Graaf. Vi ville ha bättre kontroll på hela flödet och då var det lika bra att ta ett större ansvar än lagen kräver.

STARTADE MED EN MILJÖSTUGA

Svenska Bostäder förlade sitt pilotprojekt till Vällingby och under de följande tio åren byggde man upp hundratals miljöstugor för komplett källsortering. Idag sorterar man minst tre fraktioner (avfalls slag) i samtliga fastigheter. Det har gett en bred erfarenhet:

– Vi började med returpapper, glas och batterier, berättar Bengt Graaf. Sedan ökades antalet fraktioner efterhand med textilier, kartong, plast och metall.

Idag är det självklart för de boende att

sortera alla sina sopor med minskade avfallsmängder som följd:

– Ja, mängden har minskat kraftigt, förklarar Bengt Graaf. Nu är vi nere i 10 liter hushållsavfall per dag och hushåll från tidigare 25. Resten är alltså källsorterat.

TJÄNAR PÅ SORTERINGEN

Att utveckla avfallshanteringen i fastigheterna kan leda till minskade kostnader om man samtidigt ser över och minskar hämtning av hushållsavfall. Men övergången till fastighetsnära källsortering kräver också investeringar. Ofta måste soprummen byggas om eftersom utrymmet ska vara en väl fungerande arbetsplats likaväl som en flitigt utnyttjad service för de boende.

– Det tar högst två år innan investeringen i kärn har betalat sig, menar Bengt Graaf. Våra erfarenheter visar att det ALLTID är lönsamt för fastighetsägaren när hyresgästerna källsorterar!

! Visste du att om vi återvinner alla metallförpackningar istället för att göra nya av stål blir den energi som sparas så stor att den kan värma upp ca 5 400 småhus per år?

”Nu är vi nere i 10 liter hushållsavfall per dag och hushåll från tidigare 25.”

10–20 KVM RÄCKER LÅNGT

Ett praktiskt, tillgängligt återvinningsrum som de boende använder rätt ger självklart en mer praktisk och effektiv avfallshandling. Men många fastighetsägare har problem med stökiga soprum där de boende konsekvent lägger avfall fel.

Det kan bero på att flera fraktioner saknas. En medveten satsning på fler fraktioner, ökad återvinning och bättre information kan ge mer ordning och reda. Då brukar också en del av de mer påtagliga problemen med hushållsavfallet försvinna – överfulla kärl, blöta och kladdiga påsar eller kassar som gått sönder av krossat glas blir historia.

– Kärlen har sin givna storlek så själva utrymmet spelar inte så stor roll, förklarar Bengt Graaf. 10–20 kvm räcker även till grovavfall för en fastighet på runt 12–15 lägenheter.

– Kärnen har sin givna storlek så själva utrymmet spelar inte så stor roll, förklarar Bengt Graaf. 10–20 kvm räcker även till grovavfall för en fastighet på runt 12–15 lägenheter.

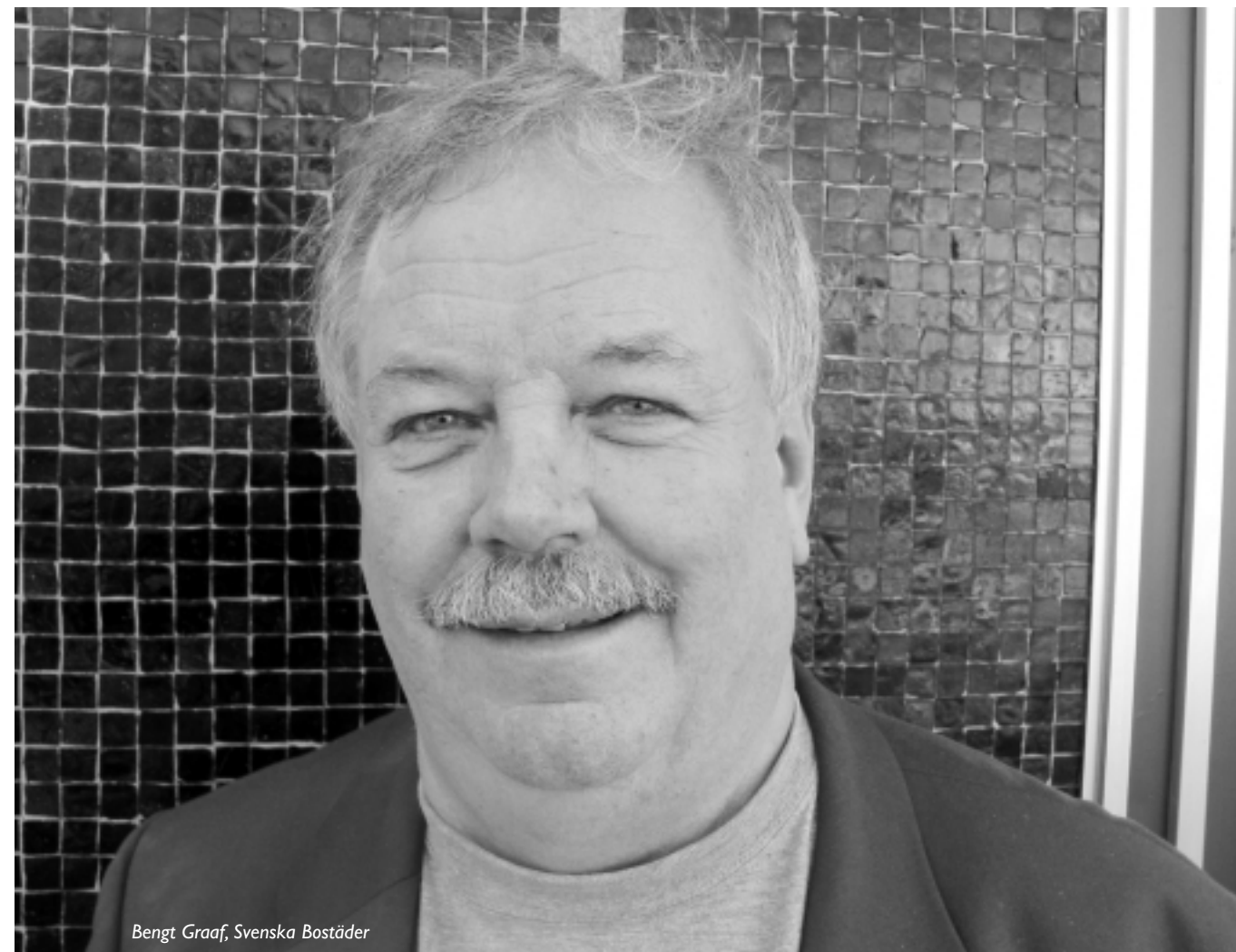
HUR ENGAGERAR MAN BOENDE?

Svenska Bostäder har flera fastigheter där de boende har valt att kompostera stora delar av matavfallet men det är frivilligt. Hur har de kommit så långt?

– Intensiv information, aktiv introduktion och marknadsföring av ett nytt tänkande, berättar Bengt Graaf. Och det gäller att hela tiden aktualisera nyttan genom att bjuda på kunskap. Nu senast kunde vi se att det fanns ett stort behov av att kunna sortera ut sitt elavfall och det borde vi börjat med långt tidigare.

Under sommarmånaderna har Svenska Bostäder anställt ungdomar för att knacka dörr med information till de boende i områden där det varit problem.

– Det har fungerat fantastiskt bra, berättar Bengt Graaf. Dessutom satsar vi stora resurser på att underhålla skyltar och dekaler så att det blir enkelt att göra rätt. Det

Bengt Graaf, Svenska Bostäder

är viktigt att man inte tröttnar på att hålla snyggt och rent – det uppmuntrar alla hyresgäster att göra det samma.

POMPA OCH STÅT!

Svenska Bostäder har gått den långa vägen och hela tiden lärt sig av sina misslyckanden och framgångar. Bland annat tog det tid att inse att invandrartäta områden krävde en helt annan typ av information och introduktion. Och det går inte att lita på det skrivna ordets makt när det

”Informationen försvinner alldeles för lätt bland reklamappar och flygblad.”

gäller kommunikation runt praktisk avfallshandling – informationen försvinner alldeles för lätt bland reklamappar och flygblad:

– Viktigast av allt är själva introduktionen, konstaterar Bengt Graaf. Invig miljöstugan med pompa och ståt, med kaffe, bullar, läsk och varmkorv. Gör det till en fest för alla i huset och arrangera tävlingar där barnen får sortera och vinna priser. ■

§ Kraven på hur kommuner, fastighetsägare och företag ska hantera avfall har skärpts de senaste åren och kraven kommer att fortsätta öka. Genom ändringar i EU-regler, svensk lagstiftning och lokala föreskrifter kommer det att ställas allt högre krav på sortering i olika fraktioner.

Känner du till EUs avfallshierarki? Den innebär att vi i första hand ska minska våra avfallsmängder, i andra hand återanvända saker, i tredje hand materialåtervinna avfallet och i fjärde hand energiutvinna det. I femte och sista hand kan avfallet deponeras, d.v.s. läggas på soptipp.

Ju fler fastighetsägare som satsar på en utvecklad avfallshandling, desto fler är vi som kan bidra till att göra avfallet till en resurs.

— Vilka olika slags avfall finns det?

HUSHÅLLSAVFALL

Soppåsen är till för hushållsavfall. Det omfattar i princip det som blir över då man sorterat ut allt farligt avfall, el- och grovavfall, förpackningar och tidningar.

Kvar har man en soppåse med hushållsavfall såsom matrester, mjukplast, blöjor m m.

Hushållsavfallet ska förpackas på ett tillfredsställande sätt innan det läggs i behållaren eller sopnedkastet. Dåligt emballerat avfall kan förorsaka skär- och stickskador på hämtningsspersonalen.

Hushållsavfallet är kommunens ansvar. Det betyder att det måste hämtas och borttransporteras av kommunen eller av upphandlade entreprenörer.

Som fastighetsägare kan du alltså inte själv välja vem som ska utföra denna tjänst.

I Stockholm hämtas hushållsavfallet av åtta entreprenörer, i säck, kärl eller container. Renhållningsförvaltningen fakturerar hushållsavfallet fyra gånger per år eller enligt överenskommelse. ■

Ditt ansvar som fastighetsägare:

- att anordna och underhålla soprum, säckställning och behållare och annat som krävs för att hanteringen ska fungera
- att informera de boende om hur avfallet ska hanteras
- att uppge till Renhållningsförvaltningen hur ofta ni vill ha hämtning och vilka mängder det gäller
- att återkommande kontrollera volymen hushållsavfall för att säkerställa att mängderna stämmer med de hämtuppgifter som finns för fastigheten och meddela Renhållningsförvaltningen vid förändringar.

GROVAVFALL

Med grovavfall menas allt hushållsavfall som på grund av egenskaper, vikt eller storlek inte hör hemma i soppåsen – allt från möbler och cyklar till husgeråd.

Grovavfallsentreprenören fakturerar fastighetsägaren utifrån vikt eller volym. I avgiften ingår även insamlings- och behandlingskostnader.

Kyl- och frysmöbler, elavfall och batterier måste alltid hanteras separat från grovavfallet. Om grovavfallet även ska sorteras i en brännbar och icke brännbar fraktion i fastigheten har att göra med fastighetens utrymmen och avgörs i

diskussion mellan grovavfallsentreprenören och fastighetsägaren.

Kommunen ställer dock krav på entreprenören att lämna ifrån sig avfallet sorterat i följande fraktioner:

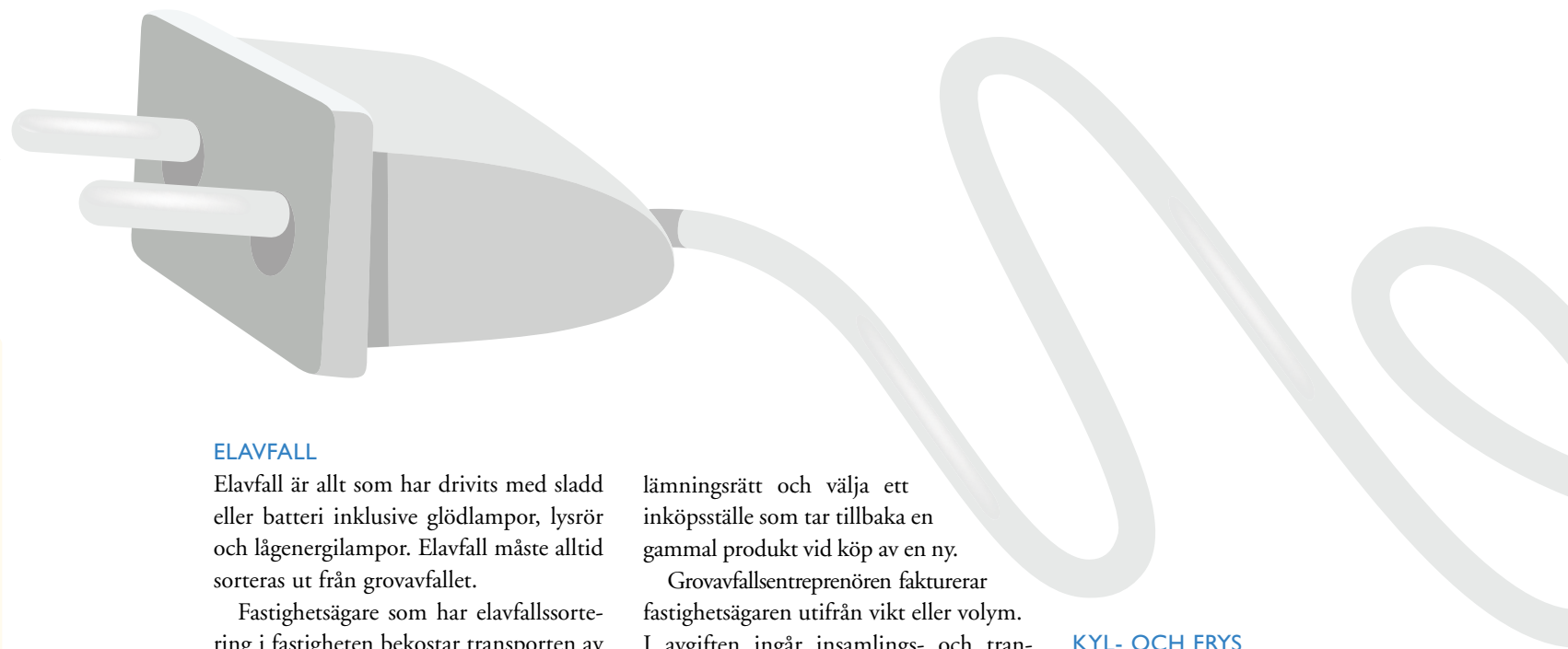
- utsorterat brännbart avfall
- kyl- och frysmöbler
- batterier
- elavfall
- restfraktion: metallfraktion/icke-sorterbar fraktion.

Till brännbart grovavfall räknas saker av trä, plast och papper. Till icke brännbart

grovavfall räknas saker av metall, porslin, keramik och diverse blandmaterial t ex resårmatrasser.

Du väljer:

Kommunen har upphandlat och godkänt ett antal grovavfallsentreprenörer. Fastighetsägaren väljer själv vem av dessa som ska hämta grovavfall i fastigheten. ■

ELAVFALL

Elavfall är allt som har drivits med sladd eller batteri inklusive glödlampor, lysrör och lågenergilampor. Elavfall måste alltid sorteras ut från grovavfallet.

Fastighetsägare som har elavfallssortering i fastigheten bekostar transporten av elavfallet från grovsoprummet till insamlings- och sorteringspunkten. Behandlingskostnader bekostas av producenterna. Det som kan tillkomma för fastighetsägarna är eventuella avgifter som entreprenören tar för sorteringskärl.

För elavfall med ljud eller bild (som TV, radio, video), så kallade brunvaror, faller alla kostnader på fastighetsägaren. Detta beroende på att brunvarorna inte längre ingår i avtalet mellan kommunerna och elproducenternas paraplyorganisation El-Kretsen.

Konsumenterna uppmanas därför att vid inköp av brunvaror utnyttja sin åter-

lämningsrätt och välja ett inköpsställe som tar tillbaka en gammal produkt vid köp av en ny.

Grovavfallsentreprenören fakturerar fastighetsägaren utifrån vikt eller volym.

I avgiften ingår insamlings- och transportkostnader. För brunvaror kan behandlingskostnader tillkomma.

Om elavfallet ska sorteras i olika storlekar i fastigheten avgörs i diskussion mellan grovavfallsentreprenören och fastighetsägaren. Hur många fraktioner man sorterar i har att göra med fastighetens utrymme. Glödlampor, lysrör och lågenergilampor ska alltid sorteras i särskilda behållare.

Du väljer:

Kommunen har upphandlat och godkänt ett antal grovavfallsentreprenörer. Fastighetsägaren väljer själv vem av dessa som ska hämta elavfall i fastigheten. ■

KYL- OCH FRY

Kyl- och frysmöbler måste alltid hållas skilda från annat avfall. Den grovavfallsentreprenör som hämtar grov- och elavfall i fastigheten hämtar även kyl- och frysmöbler. Entreprenören fakturerar för insamlings- och transportkostnader. Behandlingskostnaden för kyl- och frysmöbler från Stockholms stad bekostas av kommunen.

När man köper kyl- och frysmöbler finns ofta hemtransport som tillvalstjänst. Vissa transportörer har även tillstånd för borttransport av de gamla produkterna. ■

MATAVFALL

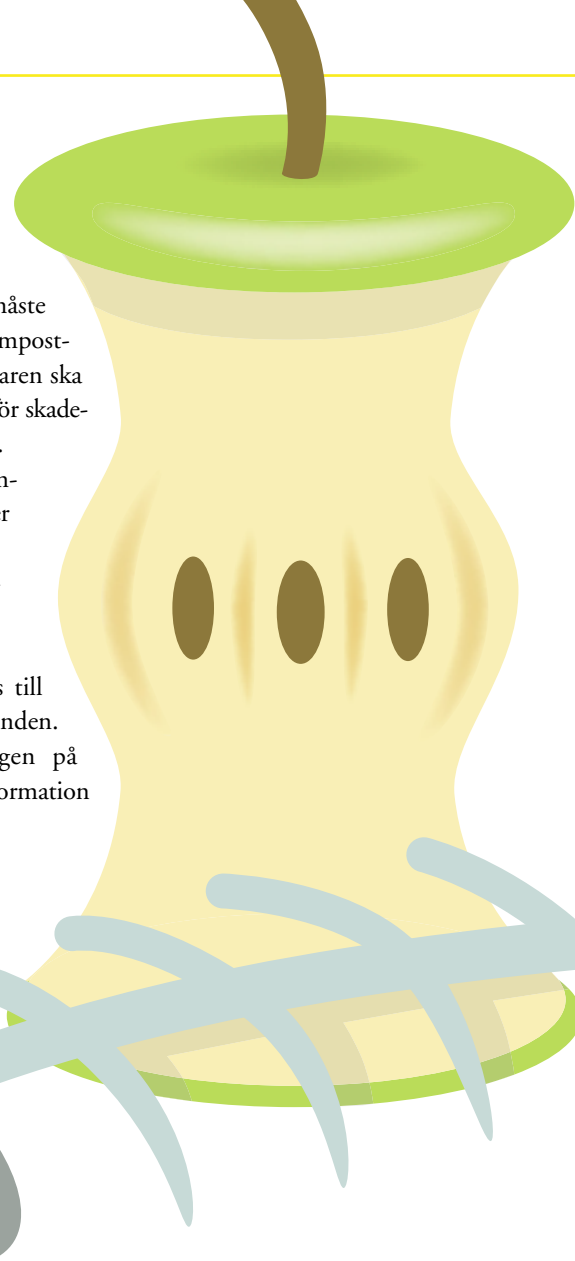
Flerbostadshus kan ordna med kompostering av matavfall vid fastigheten. Matavfall som komposteras ger en utmärkt kompostjord som kan användas i fastighetens rabatter och planteringar. Matavfallet utgör en stor del av hushållsavfallet vilket gör att fastigheter med matavfallssortering kan minska sina avfallsmängder. Att kompostera kräver tillsyn och tydlig information till de boende för att fungera.

Innan ni börjar bör ni tänka igenom några saker:

- Vem ska ansvara för komposten? En kompost behöver tillsyn och skötsel nästan dagligen för att fungera på ett bra sätt. Det är viktigt att komposteringen inte står och faller med en enda persons engagemang.

- Vilken utrustning ska vi använda och finns det plats för den? Matavfall måste komposteras i en varmkompost-behållare. Kompostbehållaren ska vara värmeisolerad, säker för skadedjur och ha en tät botten.
- Har ni avsättning för kompostmaterial? Fastigheter som komposterar måste kunna använda kompostmaterialet för eget bruk.

Kompostering ska anmälas till Miljö- och hälsoskyddsmyndigheten. Kontakta Miljöförvaltningen på tel 08-508 28 800 för information och blanketter. ■

FARLIGT AVFALL

Allt avfall som är farligt för människa och miljö klassas som farligt avfall: färg-, lack- och limrester, lösnings- och rengöringsmedel, batterier och diverse kemikalier. Farligt avfall får aldrig läggas i soppåsen eller hällas i avloppet!

Privatpersoner ska lämna farligt avfall till kommunens miljöstationer – de finns på vissa bensinstationer och på kommunens tre återvinningscentraler. Vissa områden trafikeras av en mobil miljöstation. En del färghandlare har avtal med kommunen och tar

emot sådana produkter de själva säljer.

Batterier kan lämnas till i fastigheten anordnad insamling eller på de flesta försäljningsställen.

För företag gäller särskilda bestämmelser för hantering av farligt avfall. Kontakta Renhållningsförvaltningen för information tel 08-508 465 40.

Om de boende felaktigt lämnar farligt avfall i fastighetens grovsoprum tar entreprenören ut en särskild avgift för transport och behandling. ■

Ditt ansvar som fastighetsägare:

- att informera de boende om hur det farliga avfallet ska hanteras i er fastighet.

TIDNINGAR

Tidningar är ett avfall som omfattas av producentansvar. Det betyder att de företag som producerar tidningspapper ansvarar för att det finns ett system dit kunderna kan lämna tidningar för återvinning. Tillsammans med dags- och veckotidningar kan även telefonkataloger, reklamblad/trycksaker och vanligt skrivpapper sorteras.

Du väljer:

Som fastighetsägare kan du välja valfri entreprenör för insamling och borttransport av tidningar. Entreprenören ska

dock ha en överenskommelse med tidningspappersproducenterna om att lämna tidningarna till en plats varifrån producenterna tar det vidare för återvinning. Entreprenören fakturerar utifrån volym eller vikt och hämtintervall.

I vissa områden har producenterna genom Pressretur ordnat med schemalagd port- och grindnära insamling av tidningar. Denna hämtning utförs av entreprenören SITA, tel 08-519 333 50. ■

! Visste du att pappersförpackningar kan återvinnas fem till sju gånger innan fibren är utslitna?

! Visste du att man kan återvinna stål, aluminium och glas nästan hur många gånger som helst?

FÖRPACKNINGAR

Förpackningsfraktionerna är fyra till antalet: glas (färgat och ofärgat), metall, papper (kartonger och wellpapp av olika slag) samt hårdplast. Mjukplasten energiåtervinns på ett bra sätt genom förbränning och omvandlas till värme och el. Därför sorteras ingen mjukplastfraktion i

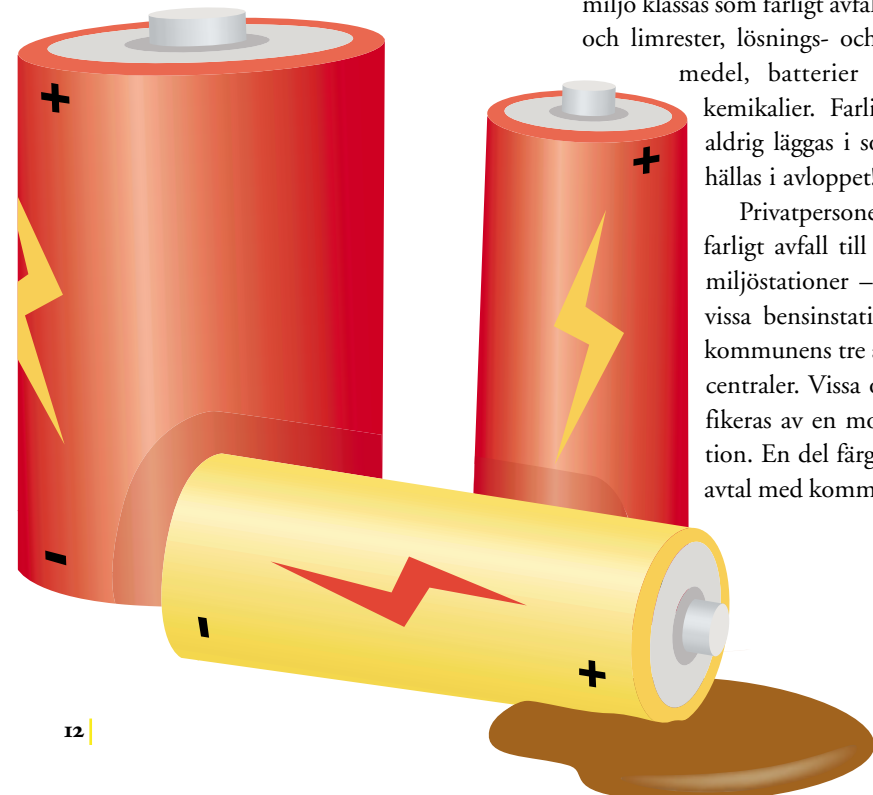
Stockholms stad – mjukplastförpackningar ska istället läggas direkt i soppåsen.

Förpackningar är ett avfall som omfattas av det så kallade producentansvar. Det betyder att alla företag som tillverkar, fyller, säljer eller importerar förpackade varor ansvarar för att det finns ett system dit kunderna kan lämna förpackningarna för återvinning. För att samordna producentansvaret har producenterna gått sam-

man i olika materialbolag och i paraplyorganisationen Förpackningsinsamlingen.

Du väljer:

Som fastighetsägare kan du välja valfri entreprenör för insamling och borttransport av förpackningsfraktioner. Entreprenören ska dock ha en överenskommelse med materialbolagen eller Förpackningsinsamlingen om att lämna avfallet till en plats varifrån producenterna tar det vidare för återvinning. Entreprenören fakturerar utifrån volym eller vikt och hämtintervall. Man kan få ersättning från materialbolagen för insamlad plast, metall och papper/wellpapp. Levererade förpackningar måste då uppfylla vissa fastställda kvantitets- och kvalitetskrav för att ersättning skall utgå. Kvantitetskraven för metall är minst 200 kilo, för papper och wellpapp minst 1 ton och för hårdplast minst 4 m³. Har man rätt till ersättning drar entreprenören av detta på priset. ■

Komplett lösning eller mjukstart?

När sop- och återvinningsrum inte fungerar beror det ofta på att de inte är tillräckligt genomtänkta och konsekvent organiserade. Men det är inte lätt att veta hur man ska börja och vad man ska prioritera:

– Börja inte med allt på en gång, råder Malin Cronqvist på SITA som har många års erfarenhet som entreprenör. Har man gott om utrymme är det inga problem men de flesta måste välja några fraktioner som genomförs fullt ut.

LETA UPP UTRYMMET FÖRST

Vare sig det finns ett lämpligt rum i fastigheten eller om man planerar att bygga nytt är det ett antal saker som måste uppfyllas – dels ur miljösynpunkt och dels med tanke på hämtpersonalen. Det är viktigt att ha tänkt igenom dessa saker och kontrollerat med den entreprenör man väljer att allt är i sin ordning.

Kanske är det aktuellt att samtidigt göra förändringar för hushållsavfallet och hanteringen av de boendes soppsåsar? Byggs en miljöstuga eller om nya större utrymmen tas i anspråk för grov- och elavfall och förpackningsmaterial kanske även hushållsavfallet kan lämnas där.

– I många nybyggda områden har man satsat mycket på återvinning och långsiktig avfallshantering, berättar Malin Cronqvist.

HUR UPPFATTAS UTRYMMET?

Det är också viktigt att väga in hur utrymmets placering kommer att uppfattas av de boende. Det får inte bli besvärligt. De boende ska helst inte behöva gå omvägar och låsa upp en massa olika dörrar. Att placera återvinningsrummet vid hushållsavfallet eller i anslutning till entrén kan vara bra men ibland går det inte. Då är det viktigt att fastighetsägaren förklarar för de boende hur utrymmet valts ut.

Återvinningsrummet ska inte vara åt-

komligt för barn som kan skada sig på glas och metall eller annat avfall som lämnats.

Tänk på att när avfall lämnas och hämtas kan det uppstå buller som stör närboende. Blir buller ett problem går det att isolera kärlden invändigt.

Malin Cronqvist, SITA

ARBETSMILJÖASPEKTER VIKTIGA

Avfallsrummet ska inte bara bli trivsamt och funktionellt för de boende; det är dessutom en arbetsplats som måste uppfylla ett antal bestämmelser.

– Prata med din tänkta entreprenör, tipsar Malin Cronqvist. De vet precis vad som krävs eftersom entreprenören annars riskerar att få ett föreläggande från Arbetsmiljöönspektionen vilket i värsta fall innebär att hämtningen upphör.

Det är viktigt att tänka på sådana saker som avstånd, trösklar och lutning men

också ventilation, ljus och manöverutrymme.

– Det är ganska vanligt att man underskattar arbetsmiljöaspekten, berättar Malin Cronqvist. Bara en sådan sak som att kärlden inte bara ska få plats utan kunna vändas är lätt att missa. Och vi vill ju helst ha handtaget utåt så att kärlden är lätta att hantera.

ALLT FLER SÄCKAR FÖRSVINNAR

I Stockholm är det allt fler fastighetsägare som moderniserar sin avfallshantering och mängden säckar minskar.

– Det är bra för oss som jobbar med hämtning och behandling av avfallet eftersom säckarna är tunga och svårhanterliga.

BÖRJA MED GLAS, TIDNINGAR OCH ELAVFALL

Istället för att försöka revolutionera allt på en gång, rekommenderar Malin Cronqvist att man börjar med grundläggande sortering för att vänja in de boende i ett nytt beteende:

– Börja med att sortera ut glas, tidningar och elavfall. Det är lätt att förstå och lätt

Avfallshandlingen inom Stockholms stad styrs av en politiskt tillsatt nämnd: Renhållningsnämnden. Den har dels ansvar för insamling och behandling av hushållsavfall från hushåll och verksamheter, dels farligt avfall och grovavfall från hushållen. Det dokument som styr stadens avfallshantering kallas Renhållningsordning. Den består dels av en avfallsplan som beskriver avfallshandlingen och anger målsättningar, dels av föreskrifter som reglerar ansvarsfördelning och andra bestämmelser. Renhållningsnämndens beslut verkställs av Renhållningsförvaltningen.

CHECKLISTA UTRYMMET

Här är kommunens råd som bygger på arbetsmiljöbestämmelser och rekommendationer från Transport – hämtpersonalens fackförbund.

Trappsteg? Trappor är inte bra ur hämtsynpunkt. För hämtning av hushållsavfall i säck kan ett fåtal trappsteg i vissa fall accepteras men för kärllhämtning är trappsteg inte godtagbart.

Lutningar? Det finns bestämmelser om hur mycket marken eller en byggd ramp får luta där kärll ska borttransporteras. Maxlutning är 1 meter på 12 meter (1 cm på 12 cm).

Takhöjd och lås? Återvinningsrummet ska ha en takhöjd om minst 2,1 meter. Dörren ska kunna öppnas inifrån utan nyckel.

Är ytan tillräckligt hård? Kärll måste transporteras över hårdgjord yta, dvs golvbeläggning, betong, cement, asfalt eller liknande. Gräsmatta, grus, ojämn stenläggning eller liknande är ej godtagbart. Transportvägarna både inom- och utomhus måste hållas fria från snö, halka och andra hinder såsom cyklar, lådor etc.

Dörrbredd och passager? De måste vara tillräckligt breda för säker hantering av även de bredare kärll. Enligt Boverkets bestämmelser ska dörrar och passager vara minst 1,2 meter breda. Antalet dörrpassager ska minimeras. Lås och öppningsanordningar ska vara lätthanterliga.

Dörrstopp? De dörrar som finns i transportvägen ska gå att ställa upp med en dörrstopp.

Kilar eller krokhar/haspar i golvnivå som innebär att hämtpersonalen måste kröka ryggen för att ställa upp dörren är inte godtagbart.

Trösklar? Trösklar ska avlägsnas eller avfasas. Vid borttransport av hushållsavfall i säck kan trösklar om 25 mm i vissa fall accepteras.

Finns det manöverutrymme? Återvinningsrummet måste ge möjlighet för hämtpersonalen att manövrera kärll, det vill säga vända på dem i olika riktningar. Även om kärll ryms så behöver det alltså inte betyda att det finns tillräckligt med manöverutrymme. För hämtpersonalen är det bäst att låta tvåhjuliga kärll stå bak och fram med handtaget framåt. Det underlättar manövrering vid tömning. För att inte locket ska öppnas åt fel håll kan ett annat slags lock sättas fast, ett så kallat "lock-i-lock". Man kan även montera på ett tredje hjul för att underlätta manövrering.

Belysning? Rummet måste vara ljust och belysningen ska ha hög ljusstyrka och vara av god kvalitet. För att minska behovet av underhåll rekommenderas lysrör eller lågenergilampor.

Rengöring? Återvinningsrum och kärll ska regelbundet rengöras.

Golvbrunn och kran? Om ni tänker samla hushållsavfallet i ett uppvärmt återvinningsrum måste det finnas golvbrunn och tappvattenkran för rengöring av utrymmet. Rummet skall också vara bra ventilerat.

att skilja åt. Metall brukar vara ett naturligt nästa steg.

TJÄNAR MEST PÅ ATT SORTERA UT PAPPER OCH FÖRPACKNINGAR

Det är ingen tvekan om att det som är mest skrymmande är alla förpackningar:

– Som fastighetsägare tjänar man mest pengar på att sortera ut pappersförpackningar, förklarar Malin Cronqvist. Man vinner kostsamma volymer både när det gäller hushållsavfallet och grovavfallet.

VANLIG MJUKPLAST GÅR ATT ELDA

Det är bara de hårda plastförpackningarna som ska sorteras ut men allt fler ställer frågor runt plastleksaker och andra

tillbehör som blir avfall:

– Ja, det börjar bli en vanlig fråga, berättar Malin Cronqvist. Och den är inte alldeles enkel att svara på eftersom gränserna för producentansvar inte är helt entydiga.

BÄSTA RÅDET?

Malin Cronqvist tvekar inte en sekund:

"Förankra och informera! Det är nästan alltid där det uppstår problem och missförstånd."

– Förankra och informera! Det är nästan alltid där det uppstår problem och missförstånd. Börja sorteringen med ett festligt Öppet Hus och se till att det hela tiden finns bra tryckt material som rätar ut alla frågetecken. Sedan

är det nästan alltid bra att ge någon ett lite större ansvar för utrymmet så att det blir ett personligt engagemang. ■

— Så gör ni:

1. LETA UPP ETT LÄMPLIGT UTRYMME

Går det att utnyttja ett befintligt soprum? Behöver ni ta ett nytt utrymme i anspråk? Eller bygga ett utrymme eller en fristående byggnad för ändamålet? För källsortering utomhus finns många olika lösningar. Allt ifrån små hus till taköverbyggnader, spaljéer och fristående kärler. En del entreprenörer tillhandahåller färdiga utomhuslösningar.

2. UTVÄRDERA ARBETSMILJÖN

Hur blir arbetsmiljön för hämtpersonalen? Det är viktigt att ha tänkt igenom den aspekten och kontrollerat med den entreprenör man väljer att allt är i sin ordning. Se också checklisten på sid 15.

3. TILLGÄNGLIGHET FÖR FUNKTIONSHINDRADE

Det utrymme ni väljer ska även vara tillgängligt för boende med olika funktionshinder. Tänk då också på att saker förändras; idag kanske det inte finns boende med funktionshinder men det kan ändras. Och det är ett faktum att många människor får rörelsehinder när de blir äldre. För att vara riktigt säkra på att de lösningar ni föreslår är tillgängliga är det bästa tipset att bjuda in funktionshindrade grannar för en diskussion. Människor med funktionshinder har själva den bästa kunskapen om hur något måste vara utformat för att vara tillgängligt.

Finns tillräckliga passager? För att rörelsehindrade personer ska kunna använda återvinningsrummet måste dörrar och passager vara tillräckligt breda. En rullstolsburen person ska även kunna nå fram och upp till alla kärler. Kanske ska locken tas bort för att öka tillgängligheten?

Finns dörröppnare? En automatisk dörröppnare ökar inte bara tillgängligheten för rörelsehindrade utan för alla som ska lämna avfall i återvinningsrummet.

Markeringar och skyltar? För personer med synskador är det viktigt att märka ut vägen till återvinningsrummet på ett bra

sätt med t ex färger eller markplattor som markerar vägen. Likaså att skyltar är tillräckligt stora och tydliga. För synskadade som läser punktskrift kan kärler märkas upp med punktskriftsremсор.

Information för alla? Tar ni fram informationsmaterial till de boende är det viktigt att materialet finns tillgängligt för synskadade.

4. BEHÖVS BYGGLOV?

Det är viktigt att reda ut om de förändringar ni planerar kräver ett bygglov och man måste räkna med att processen kan ta tid. För att uppföra en ny byggnad krävs i allmänhet bygglov. I allmänt språkbruk betyder byggnad en varaktig konstruktion av tak och väggar som står på marken och är så stor att människor kan uppehålla sig i den.

Tillbyggnad kräver också bygglov. Det är åtgärder som ökar en byggnads volym, oavsett i vilken riktning detta sker. Det gäller alltså även en utökning av byggnadsvolymen uppåt eller neråt.

Att använda en byggnad för ett nytt ändamål kräver nästan alltid bygglov, även om förändringen inte medför några byggnadstekniska åtgärder. Förändringen måste emellertid vara väsentlig – till exempel från garage till lager, från bostad till kontor, från fabrik till butik. Bygglov krävs även om det bara är en del av byggnaden som får ändrad användning.

Ändringar av rumsindelningen eller andra inre ändringar kräver normalt inte bygglov. Men om ändringen innebär att

! Sverige är internationellt väl framme när det gäller miljöteknik som enligt Exportrådet är en av de viktigaste framtidsbranscherna. Enligt deras prognos kommer världsmarknaden för miljöteknik att vara värd cirka 6 000 miljarder kronor år 2010. Miljötekniken omfattar luftrening, vatten- och avloppsteknik samt avfallsteknik vilket är den mest expansiva delen.

det inreds någon ytterligare bostadslägenhet eller någon ytterligare lokal för handel, hantverk eller industri krävs bygglov. För vissa invändiga ändringar ska byggherren dock lämna in en byggnamälan, exempelvis för ändring som berör bärande delar eller avsevärt påverkar byggnadens planlösning.

Installation eller väsentlig ändring av eldstäder, rökkanaler, ventilationsanordningar, vatten och avlopp eller hissar kräver också byggnamälan. I vissa fall krävs bygglov för att ställa kärler utanför fastigheten, mot gatan.

Varje dag under kontorstid finns en handläggare på Stadsbyggnadskontoret tillgänglig på telefon för enklare rådgivning och svar på frågor om bygglov och byggnamälan. Här kan man också boka tid för rådgivning.

Vi rekommenderar att alltid kontakta Stadsbyggnadskontoret för att stämna av om de förändringar ni planerar kräver ett bygglov, se telefonnummer i faktarutan på sid 17.

5. KONTROLLERA BRANDSÄKERHETEN

Återvinningsrummet måste vara en egen brandcell, det innebär att branden ska kunna hindras från spridning i 60 minuter. Brandinspektören på Stadsbyggnadskontoret kan dock godkänna att icke brännbart material – som metall – placeras utanför själva rummet. Kontrollera alltid sådana lösningar med Stadsbyggnadskontoret.

6. FÖRETAG I FASTIGHETEN?

Fastighetsägare som hyr ut lokaler till företag eller andra verksamheter (t ex förskolor) bör se över vad för slags avfallshantering verksamheterna har och om den ingår i hyran eller ej. Kanske är verksamheten intresserad av att samarbeta kring ett återvinningsrum? Det är viktigt att ha tagit ställning till om verksamheterna ska få använda återvinningsrummet eller

inte för att inte få problem med detta i efterhand. Dokumentera de överenskommelser som görs.

7. KAN NI GÖRA GEMENSAM SAK?

Om en eller flera av ovanstående aspekter omöjliggör ett återvinningsrum eller en miljöstuga i er fastighet finns andra alternativ att undersöka. Kanske är det möjligt att ta kontakt med en eller flera grannfastigheter och ordna med ett gemensamt återvinningsrum eller en miljöstuga på en gemensam gård?

Det finns två lagenligt reglerade former för sådant samarbete: gemensamhetsanläggning och servitut. Både gemensamhetsanläggning och servitut är bindande och villkorar framtida bruktagande av fastigheten eftersom de följer med fastigheten när den byter ägare.

I båda formerna kan man komma överens om att den fastighetsägare som upplåter utrymme får ersättning från den

andra. Man måste också komma överens om hur kostnader för att utföra anläggningen samt drift- och underhållskostnader ska fördelas. Gemensamhetsanläggning bildas vid en lantmäteriförrättning och kan förvaltas på två sätt. Antingen har fastighetsägarna en delägarförvaltning som kan vara aktuell om ett litet antal fastigheter är inblandade, eller så kan man bilda en samfällighetsförening med styrelse och stadgar.

Servitut kan bildas antingen vid lantmäteriförrättning eller genom att fastighetsägarna med hjälp av t ex en jurist skriver ett servitutsavtal. Anmälan om servitutsavtal ska göras till tingsrätten som mot en avgift skriver in det nya förhållandet i fastigheten.

Oftast är gemensamhetsanläggning lämpligast. Servitut kan endast användas vid enklare förhållanden, t ex när två fastigheter delar på ett återvinningsrum.

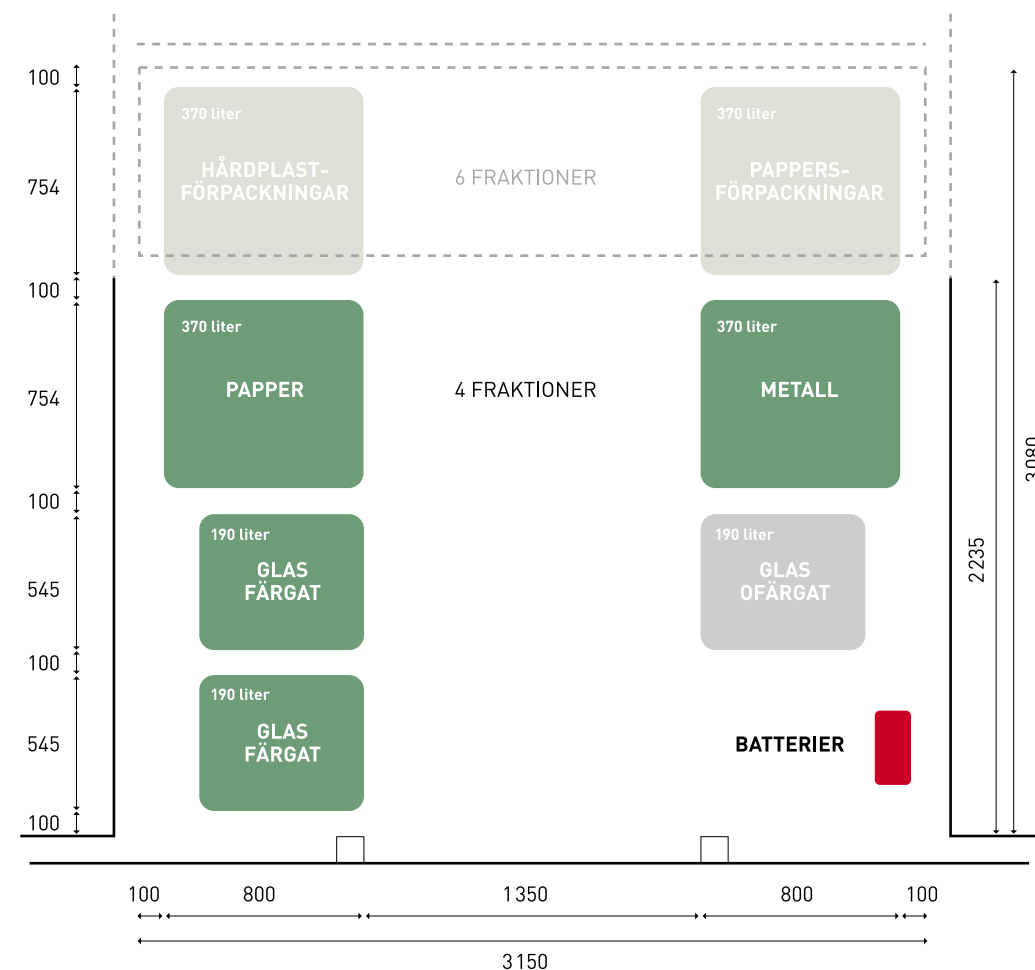
Sammantaget är det många olika

aspekter som måste beaktas i planeringen för både gemensamhetsanläggning och servitut. Vi rekommenderar att ni i ett tidigt skede tar kontakt med Lantmäterimyndigheten på Stadsbyggnadskontoret för information och rådgivning, tel 08-508 26 000. Räkna med att det kan ta tid att få gemensamhetsanläggning eller servitut ordnat. ■

FRÅGOR OM BYGGLOV?

Varje dag under kontorstid finns en handläggare på Stadsbyggnadskontoret tillgänglig på telefon för enklare rådgivning och svar på frågor om bygglov och byggnamälan. Här kan du också boka tid för rådgivning. Vi rekommenderar att alltid kontakta Stadsbyggnadskontoret för att stämna av om de förändringar ni planerar kräver ett bygglov.

- Jourhavande handläggare Innerstadsavdelningen: tel 08-508 26 573.
- Jourhavande handläggare Ytterstadsavdelningen: tel 08-508 27 297.

Förslag till grovsoprum

– Billigt kan bli dyrt!

När det är dags att lägga om fastighetens avfallshantering är det viktigt att göra en ekonomisk kalkyl. Men hur vet man vad som behövs? Hur stora kärl kräver olika fraktioner? Och hur mycket hushållsavfall blir det kvar?

– Det är lätt att stirra sig blind på priset, menar Dan Eklöf på Ragn-Sells, men det är många aspekter som ska vägas in. Till exempel att fråga sig vad som *inte* ingår.

DAGS ATT RÄKNA

Det är ingen idé att börja beräkna kostnader innan ni har valt ut ett eller flera lämpliga utrymmen för den nya avfallshandlingen och bestämt vilka fraktioner som kan bli aktuella. Först då är det dags att förbereda en offertförfrågan och det är viktigt att ha en grov uppfattning själv. I den ekonomiska kalkylen ska de nuvarande kostnaderna läggas ihop med dem som ni förväntas få.

HUSHÅLLSAVFALLET ÄR KOMMUNENS ANSVAR

Soppåsen hämtas av en entreprenör som anlitas av Renhållningsförvaltningen Stockholms stad efter upphandling – här

har alltså fastighetsägaren inget val. Det är också Renhållningsförvaltningen som fakturerar er för kostnaderna fyra gånger per år om inte annat har avtalats.

Om du är osäker på vilka kostnader ni har för hushållsavfallet idag är det bara att ta fram fakturan från Renhållningsförvaltningen och läsa sig till rätt siffror.

TAXAN FÖR HUSHÅLLSAVFALL

Systemet består av tre avgifter: grund-, insamlings- och behandlingsavgift. I vissa fall kan tilläggsavgift förekomma på insamlingsavgiften. Renhållningsförvalt-

"Fråga vad som händer med priset om de boende slarvar!"

ningens kundtjänst kan hjälpa er att räkna på lite olika alternativ för hur fastighetens hämtabonnemang kan se ut eller att sätta er i kontakt med entreprenörens arbetsledare.

TILLRÄCKLIGA UTRYMMEN

Ett vanligt misstag är att fastighetsägaren satsar på för få fraktioner och för små kärl för att de boende ska uppleva det som ändamålsenligt:

– Sifo gjorde en undersökning med ungefär 3 000 deltagare åt oss i slutet på 90-talet, berättar Dan Eklöf. Den visade att 85 % av alla tillfrågade tyckte att det var nödvändigt att ta bilen till återvinningsstationen. Då hjälper det inte om man har sortering av tidningar och glas i fastigheten. Metall, hårdplast och pappersförpackningar måste man likväl ta

bilen för att bli av med. Och då, vilket tyvärr är vanligast, lägger man förpackningarna i soporna istället. Dan Eklöfs rekommendation är istället att redan från början räkna med tillräckliga utrymmen för att alla kärl för samtliga fraktioner ska få plats.

TA MED MJUKA VÄRDEN

Dan Eklöf poängterar att var och en kan förbättra upphandlingen genom att ställa många frågor:

– Det gäller exempelvis att se om det avlämnade priset avser helt rena fraktioner som, om de är dåligt sorterade, klassas om till annat avfall. Då blir priset plötsligt ett helt annat. Alla delar påverkar varandra.

Dan Eklöf ger rådet att även fråga efter mjuka värden: Ingår information till hyresgäster? På vilket sätt? Vid hur många tillfällen? Kan ni få hjälp och råd vid val av utrymmen, kärlantal och storlekar? Vilka renhetskrav ställs på fraktio-

! Allt farligt avfall måste sorteras och hanteras så att spridningen av miljöfarliga ämnen minimeras i alla led, från avfallsproducenten till behandlingsanläggningen. Därför är ett mål i Stockholms miljöprogram att andelen hushåll som källsorterar sitt farliga avfall ska öka.

Källa: Stockholms Miljöprogram

nerna och vad händer med priset om de boende slarvar?

LIKA FRÄSCHT SOM TVÄTTSTUGAN

För att avfallssorteringen verkligen ska fungera krävs att de boende ska vilja gå ner i återvinningsrummet och sortera där – det är ju ett av de främsta argumenten till fastighetsnära källsortering.

– Det förutsätter naturligtvis att man inte känner obehag för att vara i utrymmet, förklarar Dan Eklöf. Mörka, kalla utrymmen utan fönster och med dålig lukt, kan göra hanteringen mer dyrbar eftersom de boende sorterar fel, kladdar ned och underhållskostnaderna ökar. ■

KAN VI PÅVERKA KOSTNADERNA FÖR HUSHÅLLSAVFALLET?

Avgiften för hushållsavfall bestäms av soppummets placering och utförande, antal hämtningar per vecka, volym och behållartyp. Men några saker kan det löna sig att se över:

1. Dragsträcka.

Hur långt är avståndet från hämtstället till platsen där sopbilen stannar? Kan behållaren placeras närmare?

2. Hämtförhållande.

Måste behållaren förflyttas över trappor, trösklar och liknande hinder? Då ökar dina kostnader för hämtningen. Kan situationen förbättras med hjälp av mekaniska anordningar eller ramper? Då kan avgiften bli lägre.

3. Hämttillfällen och mängd.

Har ni fler än en hämtning per vecka? Går det att minska antalet hämtningar genom att använda fler kärl?

4. Plastvävsäck.

En gammal behållartyp som inte längre är godkänd eftersom den är mycket dålig ur arbetsmiljösynpunkt. Från och med 1 januari 2004 beläggs plastvävsäcken med en särskild avgift som kommer öka kostnaderna betydligt. Byt ut den!

För mer information om taxan för hushållsavfall, kontakta Renhållningsförvaltningen tel 08-508 465 40.

Dan Eklöf, Ragn-Sells

Konsten att köpa källsortering.

ATT KÖPA KÄLLSORTERING

Vilka kärl behövs? Vilka volymer blir aktuella? Och vilken statistik ska du kräva av entreprenören? Här hittar du användbara tips som dels gör det lättare för entreprenörerna att lämna relevanta prisuppgifter, dels förklarar ditt ansvar att jämföra och utvärdera offerterna.

Som fastighetsägare kan du inte välja vem som hämtar hushållsavfallet – det bestämmer kommunen. Men entreprenörer för grov- och elavfall, förpackningsmaterial och tidningar väljer du själv. Ni kan teckna avtal med en eller flera entreprenörer, men fler

än två brukar försvåra samarbete och kommunikation.

GODKÄND ELLER EJ?

För grov- och elavfall måste du välja en kommunens godkända grovavfallsentreprenörer. Den entreprenör som hämtar förpackningsmaterial och tidningar ska ha en överenskommelse med materialbolagen om att lämna avfallet till en plats varifrån producenterna tar det vidare för återvinning.

"En del erbjuder helhetslösningar där allt ifrån kärl och hämtning till städning och målning av återvinningsrum ingår."

I Stockholm finns flera olika entreprenörer att välja emellan. De arbetar på lite olika sätt. En del erbjuder helhetslösningar

där allt ifrån kärl och hämtning till städning och målning av återvinningsrum ingår. Andra erbjuder enbart kärl och hämtning.

Alla entreprenörer prissätter på olika sätt. För att offerter från olika entreprenörer ska gå att jämföra är det därför mycket viktigt att ni gör en tydlig kravspecifikation.

ATT GÖRA ETT OFFERTUNDERLAG

1. Dessa uppgifter ska ni alltid ange:

- Antal hushåll.
- Antal ställen där avfall ska hämtas och hur dessa utrymmen ser ut. Ta gärna med en ritning och beskrivning av utrymmena. Hur återvinningsrummet ser ut betyder mycket för hur sorteringen kommer att fungera. Uppmuntra besök av entreprenören.
- Antal fraktioner som ska sorteras. Dela gärna upp i flera ambitionsnivåer, några få fraktioner som ni börjar med och därefter kompletterar med flera.
- Volym på hushållsavfall. Titta på dagens fakturor från Renhållningsförvaltningen.
- Tidigare källsortering som redan är införd i fastigheten eller goda möjligheter för de boende att lämna avfall i närheten.
- Hur lång tid upphandlingen avser.
- Namn och kontaktuppgifter till person hos fastighetsägaren som kan bistå vid syn av återvinningsutrymmen.

2. Du ska alltid kräva att anbudsgivaren redovisar:

- Anmärkningar gjorda vid en eventuell genomgång av rummets standard.
- Uppskattade kärlmängder per fraktion och hämtställe.

- Uppskattade kärlvolym per fraktion och hämtställe.
- Uppskattade hämtintervall per fraktion och hämtställe.

3. Offerten ska alltid omfatta:

- Kostnad för hämtning så ofta som entreprenören föreslår.
- Vad det kostar att utöka det hämtintervall som entreprenören föreslår.
- Kostnad för oren fraktion om de boende slarvar med sorteringen.
- Kostnad för köp/hyra av kärl.
- Kostnad för köp/hyra av skyltar.
- Kostnad för utkörning av kärl och skyltar.
- Om anbudsgivaren är kvalitetscertifierad.
- Om anbudsgivaren är miljöcertifierad.
- Att anbudet uppfyller de kända lagkrav som föreligger idag och under avtalstiden.
- Vilken typ av fordon som man avser att använda (miljöklass).
- Vilka övriga åtaganden som ingår i angivna priser (information, statistik, städning etc). Om de inte ingår vad är pris per tillfälle för dessa.
- Hur entreprenören kommer att hantera mängdförändringar under avtalets gång.
- Vilket system som finns för statistikinsamling och exempel på hur de kan användas.
- Om möjlighet till vägning av de olika fraktionerna finns vid varje hämtning.
- Önskemål om fakturaspecifikation.
- Referenser med telefonnummer. ■

TIPS SOM LÖNAR SIG:

- Ta alltid in flera offerter.
- Gör en rak, konkret beskrivning av det utrymme ni tänker använda; utrymmets placering i fastigheten, transportsträcka till den plats där sopbilen kan stanna, antal dörrar/passager och transportsträckans eventuella lutning, se vidare se sid 15.
- Ange vilka fraktioner ni vill ha hämtade samt med vilket tidsintervall. Laborera gärna med olika alternativ.
- Begär pris på att köpa respektive hyra de kärl som behövs.
- Begär pris på rengöring.
- Begär beskrivning av ev. informationsmaterial entreprenören kan tillhandahålla.
- Begär intyg på att entreprenören har de tillstånd som krävs.
- Sätt ett datum för när ni som senast vill ha svar på förfrågan.
- Ange tidsplan för när ni vill starta upp det nya återvinningsrummet.
- Ange hur långt avtal ni vill skriva för hämtningen.
- Träffa en eller flera entreprenörer innan ni bestämmer er. Stäm av de uppgifter ni får med andra entreprenörer.
- Fråga efter referenser.
- Diskutera med den/de entreprenörer ni är intresserade av huruvida utrymme och antal fraktioner är relevanta. Ta särskilt upp arbetsmiljöfrågan för att undvika tvetydigheter. Diskutera vilka krav som ställs om ni väljer att rengöra kärlen själva.
- Diskutera möjligheterna att successivt anpassa hämtintervallerna till fastighetens verkliga behov.
- Ta upp frågan hur grov- och elavfall ska sorteras på bästa sätt.

REFERENSOBJEKT PÅ VOLYM OCH INTERVALL FÖR EN FASTIGHET MED FEMTIO LÄGENHETER

Här är ett exempel:

	ANTAL	HÄMTAS
Lägenheter	50	
Antal hämtställen	1	
Fraktioner	8	
660-literskärl för pappersförpackningar	1	varje vecka
660-literskärl för tidningar	1	varje vecka
190-literskärl för färgat glas	1	varannan vecka
190-literskärl för ofärgat glas	1	varannan vecka
190-literskärl för hårda plastförpackningar	1	varannan vecka
190-literskärl för metallförpackningar	1	varannan vecka
Elavfall	–	vid behov
Kyl- och frys	–	vid behov
Grovavfall	–	vid behov

MÅLA OM!

Hur återvinningsrummet ser ut betyder mycket för hur sorteringen kommer att fungera. Är det rent och prydligt och lätt att lämna ifrån sig avfallet anstränger sig de boende mer för att sortera rätt. Entreprenören kan bistå med råd kring inredning av återvinningsrummet. Måla gärna i klara, ljusa färger och se till att rummet blir lätt att hålla rent. Se också till att belysningen ger ett väl spritt ljus som är behagligt.

GÖR DET BEKVÄMT!

Placera de mest använda kärlen närmast dörren medan grovavfallet kan hamna längre in. Det underlättar för alla. Men tänk på att det måste vara enkelt även för dem som ska ha rummet som arbetsplats. Utrymmet mellan kärlen ska följa entreprenörens rekommendationer.

BYTT BYTT!

Saker som man inte längre behöver kan vara intressanta för någon annan. Fixa ett "byteshörn" i återvinningsrummet där boende kan hänga upp kläder, lägga utlästa böcker eller skicka en önskad lampa vidare till grannarna. Tips: Uppmana givaren att märka upp saker som har ett litet fel som lätt går att laga.

INFORMERA!

Sätt upp tydliga pedagogiska skyltar (finns ofta hos entreprenören), ta med information i ett nyhetsbrev till de boende, sätt upp en liten "väggtidning" i hissen eller entrén. Försök att hålla en positiv ton i all information. Det är tröst med en massa "peppinestruktioner" och arga lappar i trappuppgången.

HÅLL KOLL!

Kontrollera efter en tid att uppskattningarna av avfallsmängderna verkligen håller. Justera volym eller hämtningsintervall vid behov. Håll en öppen dialog med den entreprenör du valt.

RÄTT KÄRL!

Välj lämpliga behållare beroende på avfallslag och mängder. De ska placeras så att de är tillgängliga både för hämtpersonalen och för de boende. Kärlen ska ha hjul – mindre kärl har två hjul baktill, större kärl har fyra hjul. Kärlen är försedda med eller utan handtag beroende på kärlstorlek. Varianter för handikappanpassning finns.

BJUD PÅ KUNSKAP!

Berätta än en gång varför det är viktigt med sortering, hur det går för just er fastighet och bjud på kuriosa runt återvinning. Visste du t ex att var tredje pappersförpackning som finns i din livsmedelsbutik är tillverkad av återvunna pappersförpackningar?

– Håll diskussionen levande!

Alla erfarenheter visar att tryckt information inte räcker. Såväl fastighetsägare som entreprenörer har genom åren lärt sig att ju mer de slår på trumman vid invigningen, desto snabbare fungerar sorteringen. I vissa områden har man till och med haft informatörer som knackat dörr för att sprida kunskap om varför och hur man ska hantera avfallet.

INFORMATION TAR TID

När entreprenören är upphandlad och återvinningsrummet är på väg att bli iordningställt är det dags att börja informera de boende.

Försök att fånga de boendes intresse och ge möjlighet för dem att ställa frågor. Alla måste känna förtroende för den nya avfallshanteringen.

Oavsett hur bra information ni går ut med inför öppnandet av återvinningsrummet så kommer det alltid att behövas återkommande information.

UTNYTTJA KUNSKAP SOM FINNS

Det finns mycket skrivet runt avfallshantering. Använd gärna det informationsmaterial som entreprenören tillhandahåller eftersom det stämmer med den hämtning ni infört.

Men ofta kan det mer generella materialet behöva kompletteras med information som är särskilt anpassad för hur det ser ut just i er fastighet.

Passa på att introducera hela den nya hanteringen med en festlig invigning där barnen får sortera och tävla!

Renhållningsförvaltningen har en Sopsorteringsguide som bland annat innehåller cirka 1 000 olika avfall från A–Ö och hur de ska sorteras.

Guiden beställs på tel 08-508 465 40 eller e-post sopguide@rhf.stockholm.se.

ENKELT INFORMATIONSBLAD

Ta fram ett enkelt informationsblad som

beskriver hur avfallet ska sorteras i återvinningsrummet. Det avfall som inte kan lämnas där – till exempel farligt avfall – ska också tas upp med information om vart de boende kan lämna detta istället.

Berätta också vad som händer sedan med avfallet; hur det behandlas och återvinns.

Motivationen ökar om man vet att avfallet kommer till ny användning. Informera även om hur ofta avfallet kommer att hämtas.

INFORMATION PÅ FLER SPRÅK?

Har någon/några av de boende behov av information på annat språk? Att göra översättningar är ofta dyrt – kanske finns det någon boende som kan hjälpa till både med detta och med en informationskväll på annat språk?

"Försök att fånga de boendes intresse och ge möjlighet för dem att ställa frågor."

ÖPPNA DIALOG

Samla till en eller flera informationsträffar där de boende får muntlig information och möjlighet att ställa frågor. Ni kommer att märka att de boende sorterar fel eller inte håller ordning i återvinningsrummet. Då behövs ytterligare instruktioner och påminnelser.

Tänk också på att nya boende flyttar in och behöver information om hur avfallet hanteras i fastigheten.

Ett par gånger om året behöver kanske alla i fastigheten en påminnelse om hur

avfallet ska sorteras. Kombinera gärna denna information med uppgifter om hur mycket avfall de boende har sorterat ut. Att se resultat är alltid en morot för att fortsätta göra bra saker!

FLERA KANALER

Det finns många sätt att kommunicera med de boende i en fastighet. Sätt upp skyltar i återvinningsrummet, ha med information i ett nyhetsbrev till de boende, sätt upp en liten "vägg-tidning" i hissen eller entrén.

"Att se resultat är alltid en morot för att fortsätta göra bra saker!"

Ordna "öppet hus" i återvinningsrummet då någon finns på plats för att hjälpa de boende att sortera rätt. Gör en informationsplan som beskriver hur och hur ofta de boende ska informeras om avfallshanteringen.

RÄTT INTERVALLER OCH VOLYMER

Det tar ett tag att anpassa hämtabonnanget så att volymer och hämtintervaller stämmer överens med de verkliga förhållandena i fastigheten. Det gäller för såväl hushållsavfall som andra slags avfall ni sorterar i fastigheten.

Därför är det viktigt att någon gång per år följa upp och kontrollera om hämtabonnanget är rätt anpassat.

FÖR STORA ELLER FÖR MÅNGA?

För att undersöka om det räcker med färre kärl kan man numrera kärnen och be de boende att fylla kärlet ett och två innan man börjar fylla det tredje och så vidare.

En annan möjlighet är att ta en titt i återvinningsrummet ett par gånger innan tömning och uppskatta om det skulle

Visste du att armeringsjärn i Öresundsbron är gjorda av återvunnen metall!

I Stockholm ökar folkmängden och samtidigt mängden avfall. Enbart mellan 1998 och 1999 ökade mängden hushållsavfall med ca tio procent.

Källa: Stockholms Miljöprogram

räcka med färre eller mindre kärl för någon fraktion.

För hushållsavfall som läggs i säck är det kanske möjligt att ta bort eller stänga av en eller flera säckar för att testa om det räcker ändå.

Bestämmer ni er för att minska volymer eller hämtintervall är det ni själva som tar upp frågan till diskussion. Gäller det hushållsavfallet kontaktar ni Renhållningsförvaltningen, i övrigt den/de entreprenörer som ni upphandlat för hämtningen.

HUR MYCKET ÄR FÖR MYCKET?

Det är viktigt att inte lägga sig i underkant när man anpassar volym och hämtintervaller. Abonnemanget ska klara av mer "avfallsintensiva" perioder utan problem med överfyllnad eller oordning i återvinningsrummet.

Inför storhelger kan man beställa extra hämtning för såväl hushållsavfall som andra fraktioner. Det är dock viktigt att inte permanent förlita sig på extra hämtningar när man egentligen behöver större volym eller hämtning oftare.

RÄTT ENTREPRENÖR?

Är ni som beställare nöjda med den entreprenör ni anlitar? Om ni har klagomål på hur entreprenören utför sitt uppdrag kan det vara en idé att dokumentera

när klagomålet gjordes och vad det berodde på. Blir det för många klagomål måste det kanske till en särskild diskussion med entreprenören kring hur saker skulle kunna förbättras.

FÖRLÄNGA ELLER HITTA NY?

Följ också prisutvecklingen för avfallshanteringen. De avtal ni skriver med er

"Vartannat eller var tredje år kan det vara bra att ta ställning till om ni vill fortsätta anlita den entreprenör ni har eller om någon annan skulle kunna göra ett bättre och billigare jobb."

entreprenör är inte för all framtid. Vartannat eller var tredje år kan det vara bra att ta ställning till om ni vill fortsätta anlita den entreprenör ni har eller om någon annan skulle kunna göra ett bättre och billigare jobb.

Det är också viktigt att följa utvecklingen av priserna för hushållsavfallet. En ny taxa antas varje år i december av kommunfullmäktige. Förutom prisnivåer förändras då även bestämmelser kring hämtförhållanden och liknande varför er hushållsavfallshantering kan bli mer eller mindre förmånlig. ■

"Dina Sopor" är namnet på Renhållningsförvaltningens nyhetsbrev. Prenumerera genom att ringa 08-508 465 40 eller mejla nyhetsbrev@rhf.stockholm.se

DET HÄR SKA DU HÅLLA ETT ÖGA PÅ:

- Mycket som sorteras fel?** Då stiger kostnaden eftersom avfallet "nedklassas" – det innebär att priset blir högre eftersom avfallet är orent. Behövs bättre information? Fler kärl? Fler fraktioner?
- Hämttillfällena och mängd.** Har ni fler hämtningar än vad som avtalades från början? Går det att minska antalet hämtningar genom att använda fler kärll?
- Öppen dialog?** Finns det mer kunskap hos entreprenören som ni inte utnyttjat? Kan de hjälpa er att sänka totalkostnaderna?
- Behöver hela system bytas ut?** Taxan för hushållsavfall förändras varje år: Har ni behållare som blivit dyrare? Kan ni göra andra förändringar för att få ned kostnaderna? Går det att förenkla källsorteringen genom modernisering av återvinningsrummet?
- Utökad producentansvar?** Tillkommer fler avfallsslag genom nya regler? Kan ni vinna på att vara beredda eller till och med före utvecklingen?

ORDLISTA

Avfall.

Konstigt nog ingen lätt fråga. Enligt lagens definition är avfall något som innehavaren avser eller är skyldig att göra sig av med. Det ska också finnas med i förteckningen över avfalls-kategorier i Avfallsförordningen. För de flesta av oss är det sopor!

Elavfall.

Exempel på olika slags elavfall:

- Hushållsmaskiner såsom tvättmaskiner, diskmaskiner, dammsugare, spisar och mikrovågsugnar.
- IT-, audio- och videoutrustning såsom radio, stereo, TV, video, datorer och kameror.
- Diverse småapparater såsom klockor, leksaker, hushållsapparater och verktyg.
- Ljuskällor: glödlampor, lysrör, lågenergilampor och armaturer.
- Etilbehör såsom sladdar och uttag.

Farligt avfall.

Till farligt avfall räknas:

- Färg-, lack- och limrester.
- Lösningemedel som thinner, lacknafta, penseltvätt, bensin, terpentin, fotogen, T-sprit, aceton.
- Bilbatterier.
- Småbatterier.
- Diverse oljor t ex spill-, smörj- och motorolja.
- Fotokemikalier t ex framkallare och fix.
- Rengöringsmedel t ex silverputs, kalkborttagare, polish, blekmedel, golv- och ugnsgöringsmedel och fläckborttagningsmedel.
- Bekämpningsmedel t ex insektspray, ogräsmedel och träsnyddsmiddel.
- Diverse kemikalier t ex batterisyra, saltsyra, fosforsyra, ammoniak, lut och kalklösare.
- Kvicksilverhaltigt material t ex äldre febertermometrar.

Fraktion.

En kategori sorterat avfall som t ex elavfall eller metallförpackningar.

Grovavfall.

Exempel på olika slags grovavfall:

- Icke brännbart grovavfall, t ex porslin, gips, spegelglas, sängbottnar, verktyg, cyklar, diskbänkar, duschkabiner och persienner.
- Brännbart grovavfall, t ex plast, gummi, frigolit, trämöbler, pall och emballageträ.

Producentansvar.

En princip som innebär att en producent ansvarar för sina produkter när de kasserats av konsumenten. Tanken är att tillverkningen ska bli så miljömässig och resurssnål som möjligt samtidigt som produkten ska kunna återvinnas. Producentansvar är idag lagstiftat för förpackningar, tidningar, bilar, bildäck och elavfall. ■

VAD HÄNDER SEDAN MED AVFALLET?

Farligt avfall.

Nästan varje typ av farligt avfall måste tas om hand på speciellt sätt för återvinning eller destruktion. En del förbränns under stränga miljökrav och med omfattande rening av rökgaserna. En del material behandlas genom vätkemisk tvätt. I vissa fall förekommer specialdeponering. Färg och färgspray kan behandlas genom att man fryser ner burkarna för att sedan separera innehållet från förpackningarna. Metall och plast går till återvinning och färgresterna förbränns.

Batterier.

Kadmium och bly kan användas i nya batterier. Nickel återvinns som nytt material. Kvicksilver långtidslagras. Vanliga hushållsbatterier långtidslagras i väntan på behandlingsmetod.

Grovavfall.

Grovavfallet sorteras ytterligare vid en sorteringsanläggning. Material som är brännbart – såsom trä, papper och plast – flisas och förbränns för energiutvinning. Metaller återvinns som ny metall. Vissa saker som inte går att förbränna eller återvinna på annat sätt läggs på deponi.

Elavfall.

Elavfallet demonteras vid en återvinningsindustri. Värdefulla material såsom metaller återanvänds till nya material. Farliga material tas om hand så att de inte kan skada miljön. Brännbara material såsom plast flisas och förbränns med energiutvinning.

VAD ÄR DET FÖR SKILLNAD PÅ...

...**glas och glas?** Till källsorteringen lämnar du förpackningsglas – burkar och flaskor som det varit livsmedel eller t ex hudvårdsprodukter i. I samma behållare ska du inte lägga dricksglas, plexiglas och kristallglas. Varför undrar du förstås? Det beror på två saker:

- Källsortering av förpackningsmaterial är bara till för förpackningar som omfattas av producentansvar. Det betyder att när du köper en förpackning betalar du en slant för att förpackningen ska kunna återvinnas.
- Dessutom lämpar sig inte det glas som finns i dricks-, plexi- och kristallglas för återvinning till nya glasförpackningar. Annat glas än förpackningsglas kan alltså förstöra återvinningsprocessen. Av samma skäl passar inte porslin och keramik i glasåtervinningen.

...**metall och metall?** Till källsorteringen lämnar du konservburkar, folieformar och metallock. Men inte stekpannor, skruvar och andra saker i metall. Varför undrar du förstås? Källsortering av förpackningsmaterial är bara till för förpackningsmaterial som omfattas av producentansvar. Det betyder att när du köper en förpackning betalar du en slant för att förpackningen ska kunna återvinnas.

...**papper och papper?** I tidningsinsamlingen kan du lämna dagstidningar, veckotidningar, telefonkataloger, reklamblad och vanligt skrivpapper. Men inte böcker och flingpaket och andra kartonger. Varför undrar du förstås? Böcker och kartonger består inte av samma slags fiber-material som tidningar, telefonkataloger, reklamblad och skrivpapper. För att kunna återvinna ett bra returpapper måste vi därför sortera dessa saker var för sig.

Ljuskällor.

Metalldelarna går till materialåtervinning och glaset kan användas för tillverkning av glas till nya lampor och lysrör. Ur lysrören kan man ta tillvara lysrörspulvret för återanvändning. Lågenergilampor krossas och glaset behandlas på särskilt sätt. Kvicksilvret långtidslagras.

Kyl och frys.

Först sugs freonet ut ur kylsystemet och isoleeringen. Freonet eldas upp i en särskild ugn där freonerna oskadliggörs. Själva skåpet tuggas sönder i en kvam till centimeterstora bitar. Plast och metall separeras ut och återvinns.

Förpackningar.

Återvunnet glas blir nya flaskor och burkar, men också mineralull för isolering och finnalet pulver som blandas i betong. Återvunna konservburkar blir nya förpackningar, armeringsjärn eller bildelar. Kartong- och wellpappförpackningar blir nya pappersprodukter. Av återvunna plastförpackningar görs t ex trädgårdsmöbler, bullerplank, lastpallar, soppåsar och mycket annat.

Tidningar.

Tidningar och papper återvinns till nytt pappersmaterial.

Soppåsen.

Stockholmarnas hushållsavfall – soppåsen under diskbänken – förbränns i Högdalenverket. I förbränningsprocessen utvinns värme till ungefär 80 000 hushåll och el till cirka 200 000 hushåll. ■

Vill du veta mer?

För avfallsfrågor i allmänhet och frågor kring kommunens bestämmelser: Renhållningsförvaltningen Stockholms stad, 08-508 465 40, www.stockholm.se/avfall

Många stadsdelar har en miljösamordnare som kan hjälpa till med generella råd och tips kring avfallshantering. Hitta din stadsdel på www.stockholm.se eller ring Kommunupplysningen 08-508 000 00.

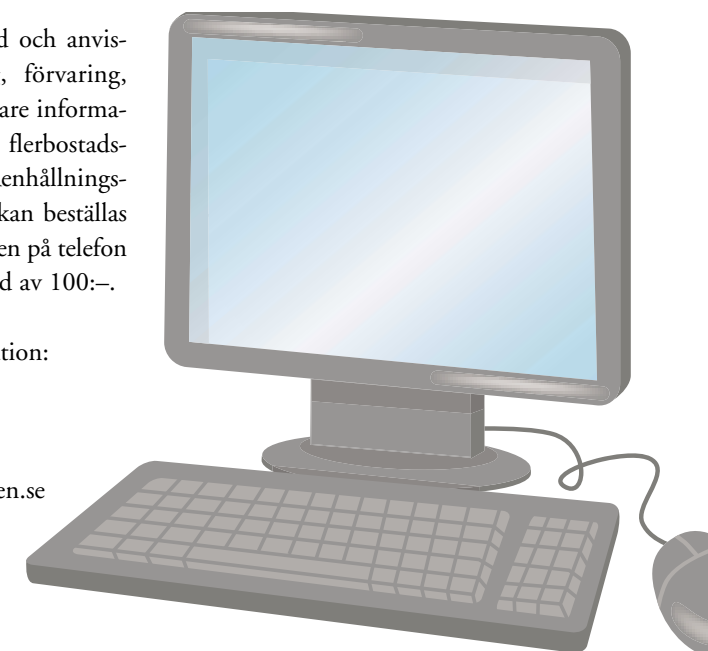
För entreprenörer för grov- och elavfall – kontakta Renhållningsförvaltningen tel 08-508 465 40, www.stockholm.se/avfall

För övriga entreprenörer se Gula Sidorna under Återvinning.

Skriften ”Hushållsavfall. Råd och anvisningar för dimensionering, förvaring, transport” innehåller ytterligare information kring avfallshantering i flerbostadshus. Den är framtagen av Renhållningsverksföreningen (RVF) och kan beställas från Renhållningsförvaltningen på telefon 08-508 465 40 till en kostnad av 100:-.

Bra länkar med mer information:

- www.miljo.stockholm.se
- www.dinkommun.nu
- www.sopor.nu
- www.forpackningsinsamlingen.se
- www.hemtillholken.nu
- www.el-kretsen.se
- www.naturvardsverket.se

FINNES:

Stockholms Miljöprogram

SÖKES:

Fastighetsägare

Du är viktigast!

Vi är många som bidrar till en försämrad miljö genom att bland annat konsumera produkter och tjänster. Hushållen står till exempel för 40 procent av alla metallutsläpp.

Därför är ett av sex mål i Stockholms miljöprogram Miljöeffektiv avfallshantering. Där finns mål för minskad mängd avfall per invånare och mål för källsortering och återvinning, bland annat.

I Stockholms stad är vi 46 000 personer som på ett eller annat sätt är engagerade i Miljöprogrammet. Nu behöver vi bli fler. Sådär en 5 000 engagerade fastighetsägare vore inte fel. Vill du veta mer kan du läsa om Miljöprogrammet på www.miljoprogram.stockholm.se

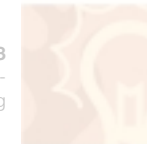
Mål 1
Miljöeffektiv a
transporter

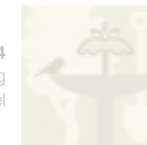
Mål 2
Säkra varor

Mål 3
Hållbar energi-
användning

Mål 4
Ekologisk planering
och skötsel

Mål 5
Miljöeffektiv
avfallshantering

Mål 6
Sund inomhusmiljö

Den här skriften riktar sig till dig som äger eller förvaltar ett flerbostadshus – du kan vara allt från aktiv i en bostadsrättsförening till ansvarig områdeschef i ett större fastighetsbolag.

Här reder vi ut vad som gäller och du får talande exempel, hårda fakta, goda råd och checklistor för alla led i processen så att det ska bli enklare att införa källsortering i just din fastighet.

Avfallshantering är nämligen inte bara en global miljöfråga. Det är dessutom en angelägen service för alla som bor i samma trappuppgång – det ska vara så enkelt som möjligt att bli av med sina sopor. Och med rent samvete!

Renhållningsförvaltningen

Tel 08-508 465 40 • www.stockholm.se/avfall

Agenda 21 Stockholm

Tel 08-508 107 90 • www.stockholm.se/agenda21innerstaden